

**UCHWAŁA NR XXII/286/2016
RADY MIEJSKIEJ W KOSZALINIE**

z dnia 23 czerwca 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020”.

Na podstawie art. 17 ust.1 pkt 1 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, poz. 693, poz. 1045, poz. 1058, poz. 1240, poz.1310, poz.1359, poz.1607, poz. 1830 i poz. 1893, z 2016 r. poz. 195), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 poz. 446) Rada Miejska w Koszalinie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje „Miejski Program Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Zobowiązuje Prezydenta Miasta Koszalina do przedkładania corocznie Radzie Miejskiej w Koszalinie informacji z realizacji „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020”.

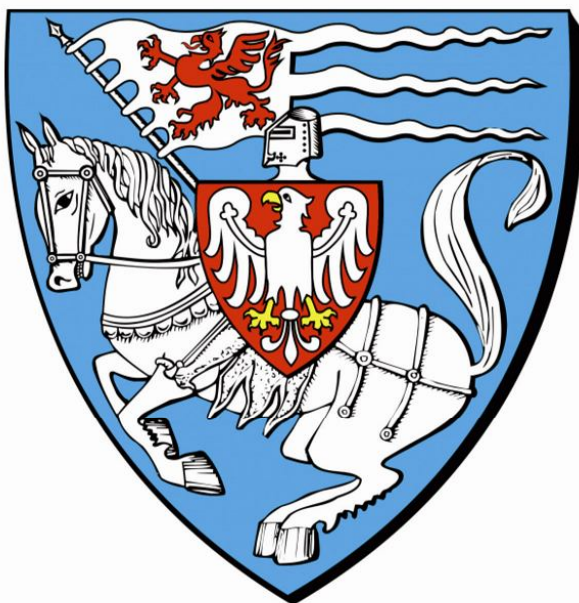
§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Koszalina.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Krystyna Kościńska

Miejski Program Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Definicje i pojęcia	5
3. Podstawa prawna Programu	8
4. Diagnoza bezdomności.....	9
5. Diagnoza osób zagrożonych bezdomnością	17
6. Partnerzy i realizatorzy Programu.....	24
7. Analiza zasobów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie i otoczenia.....	25
8. Wnioski z diagnozy i analizy.....	31
9. Cele, działania, wskaźniki realizacji Programu.....	32
10. Źródła finansowania Programu.....	41
11. System wdrażania i monitorowania Programu	42
12. Spis tabel.....	43

1. Wprowadzenie

Miejski Program Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020 jest odpowiedzią na jeden z problemów społecznych, określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina na lata 2016-2020. Program przewiduje działania, których celem jest zahamowanie wzrostu liczby osób zagrożonych bezdomnością oraz zwiększenie liczby osób wychodzących z bezdomności. Są to działania profilaktyczne, osłonowe i aktywizujące, skierowane do osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych.

Niniejszy dokument zawiera m.in. podstawy prawne, na których został oparty, umiejscowienie dokumentu w systemie zarządzania strategicznego, analizę problemu bezdomności i zagrożenia bezdomnością, ofertę instytucji i organizacji pozarządowych w wyżej wymienionym zakresie, a także wykaz celów, zadań, wskaźników, realizatorów programu, zasady jego monitorowania i ewaluacji.

Zadania dotyczące bezdomności realizowane były do końca 2015 roku w ramach Koszalińskiego Programu Wychodzenia z Bezdomności i Łagodzenia jej Skutków na lata 2010-2015 „DROGOWSKAZ” przyjętego Uchwałą Rady Miejskiej w Koszalinie nr LX/702/2010 z dnia 28 października 2010 roku. Cele i kierunki programu skupiały się w głównej mierze na udoskonalaniu systemu pomocy osobom bezdomnym, w tym na działaniach osłonowych oraz integracyjnych. Program na lata 2016-2020 przewiduje rozwój działań profilaktycznych i aktywizujących – przeciwdziałających bezdomności, a także skierowanych do osób nią zagrożonych.

Bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem miejsca zamieszkania. Bezdomność w ujęciu psychologicznym jest to stan egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, trwale wykorzenionej ze środowiska w wyniku rozpadu więzi społecznych i akceptującej swoją rolę społeczną. Jako stan ewidentnej i trwałej deprawacji potrzeb mieszkaniowych w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym zaburzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka. Aby skutecznie minimalizować zjawisko bezdomności należy podjąć działania profilaktyczne z osobami zagrożonymi bezdomnością.

Pierwsze dane i informacje na temat polskiej bezdomności wypracowano w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Był to okres, w którym zaszły gwałtowne zmiany gospodarcze, a ich efektem było pojawienie się (lub uwypuklenie już istniejących) dotkliwych problemów społecznych. W kontekście przyczyn bezdomności, w wielu przypadkach bardzo trudno odróżnić, co jest przyczyną, a co okolicznością towarzyszącą temu zjawisku. W związku z tym bezdomność jest najczęściej wynikiem nakładania się wielu trudności, kryzysów i niepowodzeń, które wzajemnie się przenikają. Czynniki te zazwyczaj łączą się, tworząc w każdym przypadku trochę inną konfigurację, jednak w dalszym ciągu oddziałują na siebie i trudno ujmować je indywidualnie. Próbuąc określić przyczynę bezdomności napotkać można zatem na trudności w wyizolowaniu jednej konkretnej przyczyny – można jedynie wyodrębnić dominujący powód.

Przyjęte w 2010 roku rozwiązania w ramach Koszalińskiego Programu Wychodzenia z Bezdomności i Łagodzenia jej Skutków na lata 2010-2015 „DROGOWSKAZ” pozwoliły wykorzystać istniejące zasoby środowiska i kreować warunki do wdrażania nowych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych i ich integracji z otoczeniem. Tym samym lokalna polityka społeczna w zakresie bezdomności od działań osłonowych (wskazanych ustawowo) rozwinęła się o dwa kolejne filary, tj. profilaktykę i integrację, wyznaczając już 3 konkretne kierunki działania:

1. Profilaktyka bezdomności - zapobieganie utrwalaniu się zjawiska bezdomności i wzrostowi skali problemu w mieście.

2. Działania osłonowe dla osób dotkniętych problemem bezdomności – zapewnienie niezbędnego wsparcia i pomocy w postaci schronienia, opieki zdrowotnej, terapeutycznej, prania i higieny osobistej, posiłku i ubrania.
3. Aktywna integracja osób bezdomnych i zapobieganie wykluczeniu społecznemu - wdrażanie działań na rzecz powrotu osób bezdomnych do społeczności oraz zapobiegania wykluczeniu społecznemu¹.

Wyznaczenie 3 filarów/obszarów wsparcia pozwoliło szerzej spojrzeć na bezdomność, uwzględniając przy tym zjawiska sprzyjające zagrożeniu bezdomnością. Jako uzupełnienie Programu „DROGOWSKAZ” i tym samym poszerzenie oferty instytucji i organizacji z terenu Koszalina, w pracy z osobami bezdomnymi i zagrożonymi bezdomnością w latach 2011-2013 wypracowano, przetestowano i wdrożono System Wspierania Wychodzenia z Bezdomności w ramach innowacyjnego projektu „WEKTOR ZMIAN – Koszaliński Program Wspierania Wychodzenia z Bezdomności”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Wskazany System zapewnia „komplementarność podejmowanych działań skierowanych na pomoc osobom zagrożonym bezdomnością oraz bezdomnym na trzech płaszczyznach: prewencji, interwencji i integracji. Wypracowane standardy pozwoliły zastosować w praktycznym działaniu nowe narzędzia i formy pracy, tj.:

- narzędzia wraz z metodologią do badania socjogeograficznego populacji osób bezdomnych na terenie miasta;
- narzędzia wraz z metodologią do badania współpracy instytucjonalnej i jej ograniczeń;
- narzędzia wraz z metodologią do badania obszarów niedoboru i zjawisk problemowych w obszarze pracy na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością;
- model systemu współpracy i wymiany informacji pomiędzy organizacjami i instytucjami pracującymi na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością na terenie miasta oraz narzędzia zmierzające do minimalizacji zjawisk;
- charakterystyka narzędzi wspierających proces wychodzenia z bezdomności:
 - streetworking,
 - asystentura osoby bezdomnej,
 - hierarchizacja placówek wsparcia i mieszkania treningowe².

Stałe monitorowanie zjawiska zagrożenia bezdomnością i bezdomności oraz utrzymujący się wysoki poziom zagrożenia bezdomnością z uwagi na problemy mieszkaniowe oraz zadłużenia, determinują konieczność rozszerzenia prowadzonych działań w obszarze prewencji i integracji z naciskiem na mieszkalnictwo, a w tym tzw. „politykę mieszkaniową”.

¹ Koszaliński Program Wychodzenia z Bezdomności i Łagodzenia jej Skutków „DROGOWSKAZ”, Koszalin 2010, s.27

² „WEKTOR ZMIAN – Koszaliński Program Wspierania Wychodzenia z Bezdomności”, Koszalin 2013, s. 14-15

2. Definicje i pojęcia

Różnorodność problemu bezdomności powoduje brak możliwości przyjęcia jednej w pełni określającej definicji, kim jest osoba bezdomna, ani też sytuacji, jakiej ona w szerokim ujęciu doświadcza. Za najpełniej oddającą całe szerokie spektrum problemu uznajemy aktualnie „Europejską typologię bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego” (ETHOS). ETHOS nie jest adekwatnym, niezależnym od miejsca i czasu ujęciem problematyki, ale bazą, która pozwala na opisywanie bezdomności z uwzględnieniem lokalnych (narodowych) czynników społecznych, gospodarczych, kulturowych itp.³ W Polsce funkcjonuje definicja bezdomności określona w ustawie o pomocy społecznej i taką przyjęto na potrzeby niniejszego programu.

Osoba bezdomna

Osoba bezdomna to „osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”.⁴

Definicję osoby zagrożonej bezdomnością przyjął zespół ds. opracowania niniejszego programu na potrzeby jego realizacji.

Osoba zagrożona bezdomnością

Jest to osoba, która przebywa w lokalu mieszkalnym (w tym placówce całodobowego pobytu) i wobec której zachodzi, co najmniej jedna z poniższych przesłanek:

1. posiada zadłużenie za czynsz powyżej 3 miesięcy,
2. posiada orzeczony nakaz eksmisji,
3. jest sprawcą lub osobą doznającą przemocy,
4. jest osobą uzależnioną lub współuzależnioną,
5. nie posiada umowy najmu na zajmowany lokal i żyje w ubóstwie,
6. nie ma możliwości powrotu do poprzedniego miejsca zamieszkania:
 - a. po opuszczeniu Zakładu Karnego,
 - b. po opuszczeniu systemu pieczy zastępczej,
 - c. po opuszczeniu innej placówki całodobowego pobytu (np. Domu Samotnej Matki, Centrum Kryzysowego, Domu Pomocy Społecznej).

Osoba uzależniona – osoba uzależniona od alkoholu, narkotyków lub hazardu.

Współuzależnienie – to utrwalona forma uczestnictwa w długotrwałej i trudnej lub niszczącej sytuacji życiowej związanej z patologicznymi zachowaniami partnera, ograniczająca w sposób istotny swobodę wyboru postępowania, prowadząca do pogorszenia własnego stanu, utrudniająca zmianę własnego położenia na lepsze.

Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych w rozumieniu art. 115 §11 kk. oraz innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną,

³ „Podręcznik. Model gminny standard wychodzenia z bezdomności.” – Pomorskie Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności. Gdańsk 2014, s.20

⁴ art. 6 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

wolność, w tym seksualną powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą⁵.

Według polskiego prawa jest to przestępstwo znęcania się nad rodziną.

Art. 207 §1 Kodeksu karnego „Znęcanie się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny - podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat (ścigane z urzędu).

Ubóstwo.

Jest to jedno z najbardziej spornych pojęć w ustawie o pomocy społecznej. Ustawodawca dokonał pewnego uproszczenia polegającego na tym, że ubóstwo zrównał z wymaganym do otrzymania świadczenia kryterium dochodowym. W literaturze „... wskazuje się, że jest to brak dostatecznych środków materialnych do życia, bieda, niedostatek”.⁶ Na potrzeby Programu przyjęto poniższą definicję.

Ubóstwo ustawowe to granica określona, jako kwota, która zgodnie z ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej. Kwota ta to kryterium dochodowe wynoszące 634 zł na osobę samotnie gospodarującą lub 514 zł na osobę w rodzinie.

Lokal mieszkalny

Lokal mieszkalny to lokal służący do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych. Nie jest lokalem pomieszczenie przeznaczone do krótkotrwałego pobytu osób.⁷

Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m² na osobę, a w przypadku jednoosobowego gospodarstwa 10 m² na osobę, przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie.

Mieszkania wspierane zespolone

Mieszkanie wspierane zespolone to placówka realizująca usługę skierowaną do osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, w której znajduje się zespół mieszkań wspieranych w postaci lokali mieszkalnych lub pomieszczeń mieszkalnych (z dostępem do pomieszczeń pomocniczych). Mieszkania wspierane zespolone umożliwiają czasowy, w wyjątkowych sytuacjach stały, całodobowy pobyt, z jednoczesnym zapewnieniem specjalistycznego wsparcia w zakresie integracji społecznej obejmującego pakiet usług ukierunkowanych na rozwijanie i wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności, uzyskanie samodzielności życiowej.⁸

Mieszkania wspierane rozproszone

Mieszkanie wspierane rozproszone to usługa skierowana do osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, zapewniająca lokal mieszkalny lub pomieszczenie mieszkalne (z dostępem do pomieszczeń pomocniczych). Mieszkania wspierane rozproszone umożliwiają czasowy lub stały całodobowy pobyt, z jednoczesnym zapewnieniem specjalistycznego wsparcia w zakresie integracji społecznej obejmującego pakiet usług ukierunkowanych na rozwijanie i wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności, uzyskanie samodzielności życiowej.⁹

Mieszkanie chronione

⁵ na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 9 czerwca 2011r.

⁶ Nitecki Jerzy. Komentarz do ustawy o pomocy społecznej, s.115

⁷ Na podstawie art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

⁸ „Podręcznik. Model gminny standard wychodzenia z bezdomności.” – Pomorskie Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności. Gdańsk 2014, s. 182

⁹ Tamże, s. 185

Osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach¹⁰, może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym.¹¹ **Mieszkanie chronione** jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.

Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

Mieszkania treningowe

Mieszkanie treningowe przeznaczone jest dla osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność, chorobę lub bezdomność potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w życiu codziennym, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostki całodobowej opieki. Poprzez mieszkanie treningowe zapewnia się odpowiednie wsparcie w środowisku, warunki samodzielnego funkcjonowania, integrację ze społecznością lokalną. W decyzji o przyznaniu prawa pobytu w mieszkaniu treningowym określa się w szczególności wysokość odpłatności, jaką ponosi mieszkaniec i sposób jej ponoszenia oraz okres pobytu w mieszkaniu treningowym. Osoby użytkujące mieszkanie treningowe zobowiązane są do pisemnego potwierdzenia zapoznania się z regulaminem i zobowiązania do jego przestrzegania.¹²

¹⁰ Dotyczy przesłanek obligatoryjnego udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy w celu połączenia się z rodziną.

¹¹ art. 53 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

¹² Opracowanie własne na podstawie regulaminu Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Koszalińskie.

3. Podstawa prawna Programu

Podstawę prawną do planowania celów, działań i wskaźników ich realizacji stanowi szereg aktów prawnych, z których najistotniejsze to:

- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2015 r. poz. 1286 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 150 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.).

4. Diagnoza bezdomności

Do diagnozy zjawiska bezdomności wykorzystano przede wszystkim dane za IV kwartał 2015r. dostępne w ramach sprawozdań Programu „DROGOWSKAZ”, a także przeprowadzone badania na podstawie materiałów własnych MOPS. Celem było jak najdokładniejsze zbadanie i określenie skali zjawiska. Powodem przyjęcia stosunkowo krótkiego czasokresu badawczego było:

- sporządzanie w systemie kwartalnym sprawozdań do Programu „Drogowskaz”, który był jednym z głównych źródeł danych, z uwzględnieniem faktu, iż dane nie sumują się,
- kwartał czwarty danego roku to okres jesienno-zimowy, w którym największa liczba osób bezdomnych korzysta z pomocy instytucjonalnej.

Charakter zjawiska bezdomności, podobnie jego rzeczywista skala nie został jednoznacznie określony. Z uwagi na brak przekrojowych danych dotyczących populacji osób bezdomnych, a w szczególności badań o charakterze socjodemograficznym trudno jest sporządzić portret ogółu takich obywateli. Jedynym do tej pory przeprowadzonym ogólnopolskim badaniem „jakościowym” populacji osób bezdomnych, było badanie socjogeograficzne zrealizowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przy okazji realizacji *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych* przeprowadzonego w nocy z 7 na 8 lutego 2013 r. W trakcie realizacji badań zebrano ponad 30 tys. egzemplarzy *Kwestionariusza Osoby Bezdomnej*, które zostały następnie wprowadzone do programu statystycznej analizy danych. Łącznie uzyskano informacje na temat 29 694 osób bezdomnych. Liczba ta, jest mniejsza niż całkowita liczba osób bezdomnych w Polsce, ponieważ nie wszystkie osoby objęte badaniem ilościowym wyraziły zgodę na udział w badaniu socjodemograficznym. W wyniku tych badań uzyskano charakterystykę grupy osób bezdomnych, której najważniejsze cechy zaprezentowane są poniżej:

Wiek

Najliczniej reprezentowaną grupą wiekową wśród bezdomnych były osoby w wieku 51-60 lat (32,6 %), głównie mężczyźni – 28,8 %. Najmniej liczną grupą bezdomnych były osoby niepełnoletnie – łącznie 5,2 % ogółu, oraz osoby w wieku powyżej 71 lat (4,0%).

W Koszalinie najliczniejszą grupę wiekową stanowią osoby w wieku 45-60 lat (50%), głównie mężczyźni - 42% natomiast kobiety – 8% ogółu osób bezdomnych z ostatnim zameldowaniem na pobyt stały w Koszalinie (dane z wywiadów środowiskowych MOPS). Liczbę osób bezdomnych w podziale na wiek obrazuje tabela nr 1.

Tabela 1. Osoby bezdomne objęte pomocą MOPS w IV kwartale 2015r. - podział ze względu na wiek.

Przedział wiekowy	18 – 30 lat		pow.30-45 lat		pow. 45- 60 lat		pow. 60 lat	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
Liczba osób	0	7	4	15	9	46	1	28

Źródło: opracowanie własne

Z analizy dokumentacji MOPS w Koszalinie wynika, że z ogólnej liczby 110 osób objętych pomocą MOPS w IV kwartale 2015 roku, najliczniejsza grupa osób bezdomnych to mężczyźni 45 – 60 lat (42% ogółu). Najmniej liczna grupa to młodzi mężczyźni w wieku do 30 lat (6% ogółu).

Płeć

Według badań ogólnopolskich większość osób bezdomnych (około 80%) to mężczyźni. Ich liczba

była prawie pięciokrotnie większa niż liczba kobiet, które stanowiły około 14% badanej grupy. Pozostałą część stanowiły dzieci – w statystycznie równej części damskiej i męskiej.

W Koszalinie od 2015 roku do placówki Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Koszalińskie (TPBA) nie trafiają rodziny/rodzice z dziećmi. Natomiast procentowy udział mężczyzn w ogólnej grupie osób bezdomnych jest wyższy niż w badaniach krajowych i wynosi 87%, kobiet 13%, dzieci 0%.

Tabela 2. Osoby bezdomne objęte pomocą MOPS w Koszalinie w IV kwartale 2015r. - podział ze względu na płeć i wykształcenie.

Lp.	Wykształcenie	Płeć	
		Kobiety	Mężczyźni
1	Podstawowe	6	42
2	Gimnazjalne	0	5
3	Zawodowe	4	26
4	Średnie	4	22
5	Wyższe	0	1

Źródło: opracowanie własne

Badanie ogólnokrajowe nie uwzględniało wykształcenia osób bezdomnych. Z analizy dokumentacji MOPS w Koszalinie wynika¹³, że najmniej tj. tylko 1 osoba bezdomna posiadała wyższe wykształcenie. Najliczniejsza grupa osób bezdomnych - 48 osób (mężczyzn i kobiet łącznie) to osoby z wykształceniem podstawowym, co stanowi 44 % ogółu.

Czas pozostawania w bezdomności

Najliczniej reprezentowaną grupę bezdomnych w świetle wyników przytaczanych badań, stanowiły osoby pozostające w bezdomności w okresie krótszym niż 2 lata - 33,4 %. Osoby pozostające w bezdomności długotrwałej, powyżej 15 lat stanowiły łącznie 9 % ogółu badanych osób, z czego najdłużej bezdomni, od 30 lat i dłużej stanowili zaledwie 0,7 %.

W Koszalinie średni czas pozostawania w bezdomności osób z ostatnim stałym zameldowaniem w Koszalinie to 7 lat i 3 miesiące (dane od TPBA). Osoby pozostające w bezdomności w okresie krótszym niż 2 lata stanowią 14,8% ogółu, powyżej 10 lat stanowią 28% ogółu, powyżej 15 lat 18,5% ogółu osób bezdomnych z Koszalina¹⁴.

Źródła dochodów

Większość osób bezdomnych poddanych badaniu socjodemograficznemu wskazała, że źródłem ich utrzymania był zasiłek z pomocy społecznej (39 %) i zbieractwo (14,2%). Prawie jedna piąta badanych wskazała, że nie posiada żadnych dochodów. Część osób (13%) wskazała pracę na czarno, jako źródło utrzymania. Alimenty i żebractwo były najrzadziej podawanym źródłem i stanowiły łącznie 4,8 % ogółu odpowiedzi.

Brak badań dla Koszalina wynika z niekompletnego materiału badawczego w tym zakresie.

Przyczyny bezdomności

Wśród przyczyn swojej bezdomności ankietowani najczęściej wybierali eksmisję i wymeldowanie- 53,1 %, konflikt rodzinny – 42% oraz uzależnienie – 31,1%. Najrzadziej wskazywanym powodem bezdomności było opuszczenie placówki wychowawczej oraz utrata noclegów w miejscu byłej pracy. Z doświadczeń pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie

¹³ Stan na 31.12.2015r.

¹⁴ Stan na 31.12.2015r.

oraz Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta Oddział w Koszalinie wynika, że pierwotnie podawana przyczyna bezdomności przez osobę nią dotkniętą, najczęściej jest odmienna od faktycznej - wskazanej po nawiązaniu odpowiednich relacji opartych na zaufaniu. Podczas pierwszych spotkań, bardzo często, jako przyczynę bezdomności, osoby podają, że to ich wybór, „sposób na życie”, „potrzeba wolności” itp. Po czasie okazuje się, że na bezdomność złożyło się nadużywanie alkoholu, a następnie stosowanie przemocy, rozwód, zerwanie więzi itd.

Ostatnie ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych na terenie miasta Koszalina zorganizowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej odbyło się w nocy z 22 na 23 stycznia 2015r. Na terenie Koszalina przebywało w tym czasie 196 osób. Liczba ta jest mniejsza niż rzeczywista z uwagi na trudności z dotarciem i odnalezieniem wszystkich osób bezdomnych przebywających w różnych miejscach na terenie miasta.

Z uwagi na to, że osoby bezdomne często migrują z miejsca na miejsce, korzystają z pomocy równocześnie wielu instytucji, a niektórzy odmawiają przyjęcia pomocy, dokonanie szczegółowej diagnozy zjawiska bezdomności jest trudne. Na podstawie zebranych danych przez MOPS w Koszalinie szacuje się, że na terenie miasta łącznie przebywa średnio dziennie około 220 osób bezdomnych, z czego ponad połowa to osoby, których ostatnim zameldowaniem są inne gminy. Natomiast z danych sprawozdawczych pozyskiwanych od Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta wynika, że w okresie roku w mieście odnotowuje się ponad 300 osób bezdomnych korzystających z pomocy instytucjonalnej. Z pomocy MOPS w Koszalinie w 2015r. skorzystało 126 osób bezdomnych z ostatnim stałym zameldowaniem w Koszalinie (na podstawie sprawozdania MOPS w Koszalinie za 2015r.).

Na podstawie wywiadów środowiskowych przeprowadzonych przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej można określić przyczyny, które powodują bezdomność.

Tabela 3. Najczęstsze przyczyny bezdomności.

Lp.	Przyczyna bezdomności	Liczba osób w 2015 r.
1	Brak stałych dochodów, życie w ubóstwie i pozostawanie bez pracy.	126
2	Uzależnienia.	96
3	Rozpad rodzin.	90
4	Eksmisja (nakaz opuszczenia lokalu).	77
5	Po opuszczeniu Zakładu Karnego, systemu pieczy zastępczej, innej placówki całodobowego pobytu.	16
6	Przemoc w rodzinie.	3

Źródło: opracowanie własne

Z pomocy MOPS w Koszalinie w 2015r. skorzystało 126 osób bezdomnych z ostatnim stałym zameldowaniem w Koszalinie¹⁵. Ubóstwo, brak stałych dochodów, uzależnienia i rozpad rodzin jest główną przyczyną bezdomności w Koszalinie (na podstawie wywiadów środowiskowych przeprowadzonych przez pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej).

Przyczyny korzystania z pomocy MOPS przez osoby bezdomne zebrano w tabeli nr 4. Wskazanie przyczyny trudnej sytuacji jest niezbędne do przyznania pomocy w myśl ustawy o pomocy społecznej.

¹⁵ „Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie za 2015 r.”, s. 45

Tabela 4. Osoby bezdomne objęte pomocą MOPS w Koszalinie w IV kwartale 2015r. - podział z uwzględnieniem wybranych dysfunkcji.

Płeć	Przyczyna trudnej sytuacji*			
	Uzależnienie	Długotrwała choroba	Niepełnosprawność	Inne
Kobiety	3	8	7	14
Mężczyźni	24	27	26	96

Źródło: opracowanie własne

* Jedna osoba może występować w kilku dysfunkcjach. Dane nie sumują się.

Z analizy dokumentacji MOPS w Koszalinie wynika, że najliczniejsza grupa osób bezdomnych to mężczyźni z długotrwałą chorobą, niepełnosprawni i uzależnieni od alkoholu. W Koszalinie najwięcej osób bezdomnych to przewlekle chorzy mężczyźni po 45-tym roku życia z wykształceniem podstawowym, często uzależnieni od alkoholu (dane MOPS w Koszalinie z wywiadów środowiskowych).

Modele pracy z osobami bezdomnymi. Metody i formy stosowane w Koszalinie.

Pomorskie Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności w Gdańsku opracowało **standardy wychodzenia z bezdomności**, które rekomendowane są do stosowania w Polsce. Opisują one trzy modele pracy z osobami bezdomnymi. Zgodnie z **modelem drabinkowym** osoba bezdomna powinna przechodzić wszystkie szczeble po kolei od ogrzewalni do mieszkania treningowego, aż do usamodzielnienia się. **Ogrzewalnia** jest najniższym stopniem wsparcia, która zapewnia w okresie jesienno-zimowym bezpieczeństwo przed niskimi temperaturami osobom bezdomnym również pod wpływem alkoholu. Jest wyposażona w miejsca do siedzenia czynna od 20.00 do 6.00. Przebywają w niej osoby, które nie podjęły jeszcze współpracy w kierunku polepszenia swojej sytuacji życiowej i zmiany sposobu życia. Następnym stopniem wsparcia jest **noclegownia**. Wyposażona jest w łóżka, czynna przez cały rok od 18.00 do 8.00 zapewnia tymczasowe miejsce noclegowe dla osób bezdomnych rozpoczynających współpracę z pracownikami socjalnymi. Kolejny stopień modelu drabinkowego to **schronisko**, zapewniające całodobowe schronienie dla osób bezdomnych, które ściśle współpracują z pracownikami socjalnymi na rzecz wyjścia z bezdomności. Pokoje schroniska wyposażone są w łóżka i szafy. Ostatnim stopniem jest **mieszkanie treningowe**, w którym osoby uczą się samodzielnego życia i dokonywania opłat mieszkaniowych. Po takim procesie osoba bezdomna jest gotowa rozpocząć życie w lokalu socjalnym lub innym tj. wyjść z bezdomności.

Proces wychodzenia z bezdomności na każdym jego etapie może być (i bywa) przerwany, co powoduje, że osoba ponownie znajduje się na najniższym szczeblu modelu drabinkowego tj. w ogrzewalni. Proces usamodzielniania jest długotrwały i kosztowny, który w większości przypadków wynosi około 7 lat.

Zadanie pn. „Udzielanie schronienia osobom bezdomnym przebywającym na terenie Miasta Koszalin oraz usług ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej, w latach 2016-2020”, Gmina Miasto Koszalin zleciło do realizacji TPBA Koło Koszalińskie. Dotacja Gminy Miasta Koszalin wynosi 300.000 zł rocznie. TPBA Koło Koszalińskie prowadzi ogrzewalnię, noclegownię, schronisko i mieszkania treningowe. Obecnie koszt pobytu jednej osoby w placówce zgodnie z umową pomiędzy Gminą Miastem Koszalin a TPBA Koło Koszalińskie nie może przekroczyć kwoty 17,45zł dziennie bez wyżywienia. Daje to kwotę 6369,25zł rocznie x 7 lat = 44.584,75zł za jedną osobę bez wyżywienia i innej pomocy finansowej. Zleceniobiorca zobowiązany został do zapewnienia schronienia osobom bezdomnym przebywającym na terenie Gminy Miasta Koszalina, w tym dla osób z ostatnim stałym

miejszem zameldowania w Koszalinie w liczbie 76 miejsc. W ośrodku wsparcia TPBA Koło Koszalińskie przebywają osoby nawet z 30 letnim stażem pobytu.

Zgodnie z w/w standardami w Koszalinie stosowany jest również **system paletowy**, który dopuszcza skorzystanie osoby bezdomnej bezpośrednio z „ulicy” z odpowiedniej dla niej formy wsparcia na przykład od razu do schroniska, pomijając niższe szczeble.

Trzeci model pracy z osobami bezdomnymi polega na umieszczaniu osoby bezdomnej **bezpośrednio z „ulicy” do mieszkania wspieranego**. Obecnie taki model stosowany jest w kilku gminach na terenie Polski. Uważa się, że jest najtańszy i ma wysoką skuteczność z uwagi na to, że osoba bezdomna nie przechodzi długoletniej reintegracji społecznej i zawodowej w placówkach instytucjonalnych. W Koszalinie nie jest praktykowany.

Z dniem 5 września 2016 roku wejdą w życie zmiany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które w szczególności porządkują zapisy dotyczące osób bezdomnych.

Zmiany te:

1. zawężają katalog placówek (schroniska, noclegownie), w których udziela się schronienia dla osób bezdomnych.
2. umożliwiają interwencyjny bezpieczny pobyt osobom bezdomnym w ogrzewalni.
3. wprowadzają obowiązek zawierania kontraktów socjalnych z każdą osobą bezdomną kierowaną do schroniska dla bezdomnych
4. uszczegółowiły katalog osób, które mogą przebywać w ww. placówkach tj. jedynie osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce
5. określiły, że przyznanie miejsca w noclegowni lub ogrzewalni na podstawie art. 101 ust. 3 nie wymaga wydania decyzji administracyjnej oraz przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, a **wydatki na poniesioną pomoc nie podlegają zwrotowi**.

Nowe zapisy:

1. spowodują zwiększenie kosztów Gminy Miasta Koszalin z powodu:
 - a. konieczności zapewnienia miejsc pobytu w placówkach całodobowych (DPS-y) osobom bezdomnym po wyjściu ze szpitala wymagającym rekonwalescencji (przede wszystkim pobyt czasowy), przy czym miesięczny koszt pobytu jest ponad 3-krotnie wyższy od obecnie istniejących schronisk udzielających wsparcia opiekuńczego,
 - b. braku możliwości lub zdecydowanie utrudnione ubiegania się o zwrot kosztów za udzieloną pomoc od gminy ostatniego stałego zameldowania osoby bezdomnej, ponieważ gmina pobytu będzie zobowiązana zapewnić schronienie w noclegowni i ogrzewalni w przypadkach szczególnie uzasadnionych sytuacją osobistą osoby, która nie jest sprecyzowana w przepisach, ani co do okresu, ani przesłanek szczególności sytuacji; nadto gmina zapewniająca schronienie w tym trybie nie będzie mogła ubiegać się o zwrot kosztów; biorąc pod uwagę, że do Koszalina przybywają osoby bezdomne z innych gmin, koszt ich utrzymania w ogrzewalni i noclegowni obciążą Gminę Miasto Koszalin.
2. będą wpływały na obciążenie zadaniami Zespołu ds. Bezdomności MOPS w Koszalinie,
3. mogą wpłynąć na podniesienie skuteczności pracy z osobami bezdomnymi (obowiązek kontraktów).

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie w IV kwartale 2015r. skierował do placówki TPBA w celu udzielenia schronienia w schronisku lub noclegowni 39 osób bezdomnych, którzy ostatnie stałe zameldowanie posiadali w Koszalinie. Ponadto Zespół ds. Bezdomności MOPS w Koszalinie prowadził pracę socjalną z 47 osobami bezdomnymi, które ostatnie stałe zameldowanie posiadały poza Koszalinem. Praca ta polegała na pomocy

w wyrobieniu dokumentów, złożeniu wniosków o orzeczenie niepełnosprawności, zarejestrowaniu się w PUP, motywowaniu do podjęcia leczenia odwykowego, motywowaniu do intensywnego poszukiwania pracy, do złożenia wniosku o lokal socjalny oraz przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych z bezdomnymi i sporządzaniu dokumentacji niezbędnej do przyznania pomocy. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej dokumentacja ta na podstawie art. 101 ust. 2 przesyłana jest do gminy właściwej według ostatniego miejsca zameldowania na pobyt stały klienta. W IV kwartale 2015r. przeprowadzono 50 takich postępowań, natomiast w styczniu 2016r. 63 postępowania z 63 osobami (dane z dokumentacji MOPS). W tym przypadku podano także dane ze stycznia 2016r., ponieważ dokładniej obrazują zjawisko liczebności osób bezdomnych z innych gmin przybywających do Koszalina.

Tabela 5. Schronienie w placówkach TPBA Koło Koszalińskie

Rok	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Liczba osób w placówkach TPBA w danym roku	354	378	372	311

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych TPBA Koło Koszalińskie

Dane tabeli nr 5 przedstawiają liczbę osób bezdomnych, które co najmniej raz w danym roku skorzystały ze schronienia w placówce Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta w Koszalinie. Należy wziąć pod uwagę tzw. bezdomność sezonową, ponieważ latem nad morze przyjeżdżają bezdomni z całego kraju.

Tabela 6. Liczba osób bezdomnych korzystających z placówki TPBA Koło Koszalińskie w grudniu 2015r.

Towarzystwo Pomocy im. Brata Alberta Koło w Koszalinie	Osoby z Koszalina	Osoby spoza Koszalina	Razem osoby
schronisko	42	33	75
noclegownia	21	29	50
ogrzewalnia	14	26	40
razem	77	88	165

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych TPBA Koło Koszalińskie

53% osób korzystających z placówki to osoby bezdomne spoza Koszalina. Łącznie w placówce przebywało 165 osób bezdomnych w IV kwartale 2015r.

Osoby bezdomne w miejscach niemieszkalnych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie udziela również pomocy osobom bezdomnym przebywającym w miejscach niemieszkalnych takich jak działki warzywne i garaże. Zespół ds. Bezdomności w IV kwartale 2015r. odnotował z imienia i nazwiska 41 osób, które korzystały z pomocy społecznej. Ponadto Zespół monitorował i informował o możliwości skorzystania z pomocy społecznej osoby bezdomne, które przebywały w pustostanach, wiatkach śmietnikowych, bunkrach, koczowiskach na obrzeżach miasta, parkach, klatkach schodowych, dworcach i w pobliżu sklepów wielkopowierzchniowych. W w/w miejscach przebywało około 50 osób, które nie były zainteresowane zamieszkaniem w schronisku. Osoby te korzystają z pomocy w formie gorących posiłków, odzieży, prania, kąpeli itp. od organizacji pozarządowych. Ponadto okazało się, że około 20 osób bezdomnych nie przyznaje się do bezdomności przebywając między innymi na działkach

warzywnych, barakach, przyczepach campingowych i pustostanach. Osoby te nie korzystają z żadnego wsparcia instytucjonalnego. W tym przypadku ważna jest wymiana informacji pomiędzy służbami miejskimi. MOPS, Straż Miejska i Policja wspólnie aktualizują mapę miejsc niemieszkalnych, w których przebywały osoby bezdomne. Pracownicy socjalni MOPS w Koszalinie i innych służb miejskich dowiadują się o nich w czasie monitorowania terenu miasta lub od innych bezdomnych. Osoby te należy doliczyć do średniej dziennej liczby osób bezdomnych przebywających na terenie Koszalina.

Tabela 7. Osoby bezdomne w miejscach niemieszkalnych.

Liczba osób bezdomnych w zależności od miejsca przebywania i przyjmowania wsparcia, w tym:	IV kwartał 2015 r.
Liczba osób przebywających na działkach warzywnych i garażach korzystających z pomocy społecznej.	41
Liczba osób przebywających w pustostanach, wiatkach śmietnikowych, koczowiskach, klatkach schodowych itp. odmawiających współpracy z pracownikiem socjalnym.	50
Liczba osób przebywających w pustostanach, wiatkach śmietnikowych, koczowiskach, klatkach schodowych działkach warzywnych itp. nieujawniających swojej bezdomności i niekorzystających z żadnego wsparcia.	20
Razem	111

Źródło: opracowanie własne

Osoby bezdomne a interwencje służb miejskich.

Tabela 8. Liczba interwencji służb miejskich wobec osób bezdomnych.

OKREŚLENIE WSKAŹNIKA	ŹRÓDŁO DANYCH	WARTOŚĆ LICZBOWA WSKAŹNIKA			
		Kobiety	Mężczyźni	Dzieci	Łącznie
Liczba interwencji z udziałem osób bezdomnych w tym:	SM, KMP,	38	176	0	214
wykroczenia	SM, KMP,	8	22	0	30
przestępstwa	SM, KMP	0	4	0	4
pouczenia	SM, KMP,	28	104	0	132
Liczba osób bezdomnych przewiezionych do OTIONu	KMP	6	102	0	108
Liczba osób bezdomnych – sprawców czynów karalnych	KMP	0	0	0	0
Liczba osób bezdomnych objętych pomocą w ramach AKCJI ZIMA w tym:	SM, KMP	27	86	0	113
poinformowanych o możliwości uzyskania pomocy	SM, KMP, SOK	27	86	0	113
przewiezionych do schroniska lub noclegowni	SM, KMP	1	13	0	14
przewiezionych do OTIONu	SM, KMP	2	26	0	28

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań częściowych za IV kwartał 2015 r. do Programu „DROGOWSKAZ”

Biorąc pod uwagę, że powyższe dane dotyczą jednego kwartału, liczba interwencji z udziałem osób bezdomnych jest wysoka i wynosi 214. Oznacza to, że średnio dziennie w okresie kwartału wobec 2-3 osób bezdomnych dziennie przeprowadzano interwencję, przy czym

zdecydowana większość kończyła się pouczeniem. Liczba 108 osób, które w tym czasie zostały przewiezione do placówki OTiONN, jest wysoka i z uwagi na warunki pogodowe IV kwartału, świadczy o potencjalnym zagrożeniu zdrowia lub życia dla tychże 108 bezdomnych. W ramach AKCJI ZIMA przedstawiciele Straży Miejskiej, Komendy Miejskiej Policji oraz Straży Ochrony Kolei w IV kwartale dotarły do 113 osób. Osoby te zostały poinformowane o możliwościach skorzystania z różnego rodzaju wsparcia. Jednakże ze schronienia skorzystało tylko 14 osób, natomiast aż 28 zostało przewiezionych do OTiONN. Mężczyźni stanowią zdecydowaną większość wśród populacji, do której dotarli ww. przedstawiciele jednostek.

5. Diagnoza osób zagrożonych bezdomnością

Analizując dane ze sprawozdań Programu „Drogowskaz” podawanych przez spółdzielnie mieszkaniowe, Zarząd Budynków Mieszkalnych i Koszalińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego można stwierdzić, że w Koszalinie jest wiele lokali zadłużonych powyżej wartości 3 miesięcznego czynszu, a także zmniejsza się liczba lokali zadłużonych powyżej wartości 12-to miesięcznego czynszu. Osoby z tych lokali należy uznać za zagrożone bezdomnością, które mogą zasilić grono osób bezdomnych. Ponadto znacznie wzrosła liczba zrealizowanych wyroków eksmisyjnych. Jest to znaczący problem społeczny występujący w Koszalinie, który może wpłynąć na wzrost liczby osób bezdomnych.

W/w zjawisko obrazuje tabela nr 9.

Tabela 9. Sytuacja mieszkaniowa na rynku koszalińskim w latach 2013-2015

	2013	2014	2015	Trend (2015:2013)
Liczba lokali mieszkalnych w Koszalinie	24 868	24 924	24 893	↑0,10%
w tym zasób Gminy Miasto Koszalin	5550	5532	5503	↓0,85%
Liczba lokali socjalnych w Koszalinie	668	691	704	↑5,11 %
Liczba lokali zadłużonych poniżej wartości 3-m-c czynszu	8 594	6 801	6908	↓24,41%
w tym w ZBM	1584	1036	1489	↓6,38%
Liczba lokali zadłużonych powyżej wartości 3-m-c czynszu a poniżej wartości 12-m-c czynszu	962	805	719	↓33,80%
w tym w ZBM	391	405	378	↓3,44%
Liczba lokali zadłużonych powyżej wartości 12-m-c czynszu	897	1159	811	↓10,60%
w tym w ZBM	856	1041	709	↓20,73%
Liczba orzeczonych sądowo eksmisji z prawem do lokalu socjalnego	68	127	103	↑51,47%
w tym w ZBM	25	116	103	↑412,00%
Liczba orzeczonych sądowo eksmisji bez prawa do lokalu socjalnego	19	35	22	↑15,79%
w tym w ZBM	3	32	22	↑733,33%
Liczba zrealizowanych wyroków eksmisyjnych z prawem do lokalu socjalnego	25	133	102	↑408,00%
w tym w ZBM	16	127	98	↑612,50%
Liczba zrealizowanych wyroków eksmisyjnych bez prawa do lokalu socjalnego	10	14	26	↑260,00%
w tym w ZBM	brak danych	14	25	

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań cząstkowych za IV kwartał 2015 r. do Programu „DROGOWSKAZ”

Powyższe dane dotyczą stanu na ostatni kwartał roku 2013, 2014 i 2015. Dane nie obejmują 100% lokali miasta, gdyż w badaniach w ramach Programu „Drogowskaz” nie uczestniczyły wszystkie spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe.

Według tabeli nr 9 w roku 2013 na 24.868 ogółu lokali w Koszalinie - zadłużonych było 10.453

(42%), w 2014 roku na 24.924 lokale - zadłużonych było 8.765 (35%), natomiast w 2015 roku na 24.893 lokale - zadłużonych było 8.438 (34%).

W roku 2013 zadłużonych lokali w zasobach ZBM było 2.831, co stanowiło 51% wszystkich lokali ZBM, w roku 2014 – 2.482 (45%), w roku 2015 – 2.576 (47%).

Lokali ZBM zadłużonych na kwotę powyżej wartości 12-miesięcznego czynszu w 2013 roku było 897 tj. 32% wszystkich zadłużonych lokali, w 2014 roku było 1041 tj. 42% wszystkich zadłużonych lokali, natomiast w 2015 roku było 709 tj. 27,5% wszystkich zadłużonych lokali.

Lokali ZBM, zadłużonych na kwotę powyżej wartości 3-miesięcznego czynszu a poniżej wartości 12-miesięcznego czynszu, w 2013 roku było 391 tj. 14% wszystkich zadłużonych lokali, w 2014 roku było 405 tj. 16% wszystkich zadłużonych lokali ZBM, natomiast w 2015 roku było 378 tj. 15% wszystkich zadłużonych lokali.

Osoby zagrożone bezdomnością charakteryzują się wieloma dysfunkcjami prowadzącymi do wykluczenia społecznego i bez pomocy instytucjonalnej nie będą zdolne do przezwyciężenia tej trudnej sytuacji, w której się znajdują. Ubóstwo, brak stałych dochodów i uzależnienia są główną przyczyną bezdomności w Koszalinie. Analizując sprawozdanie MOPS w Koszalinie za 2015r. wynika, że najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej są podobne przyczyny, które powodują bezdomność.

Świadczeniobiorcy systemu pomocy społecznej (dane ze sprawozdania MOPS w Koszalinie za 2015r.)

W 2015 r. MOPS w Koszalinie realizował zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i objął wsparciem 2 394 rodziny, składające się z 4 385 osób.

Tabela 10. Środowiska korzystające z pomocy społecznej z tytułu ustawy o pomocy społecznej w latach 2013-2015

Rok	Liczba środowisk objętych pomocą MOPS w Koszalinie	Liczba osób w tych środowiskach
2013	2 971	5 411
2014	2 505	4 592
2015	2 394	4 385

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPS w Koszalinie za 2015r., s. 45

Z danych pochodzących z roku 2014 w stosunku do danych z roku 2015 wynika, iż nastąpił spadek ogólnej liczby środowisk korzystających ze wsparcia systemu pomocy społecznej.

Powody przyznania pomocy rodzinom objętym pomocą społeczną.

Najczęściej występujące powody trudnej sytuacji życiowej klientów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Najczęściej występujące powody trudnej sytuacji życiowej rodzin klientów systemu pomocy społecznej w latach 2013 – 2015 (dane tabeli nie sumują się)

Powód trudnej sytuacji życiowej klientów	Liczba rodzin		
	2013	2014	2015
Ubóstwo	2 360	2 006	1799
Bezdomność	143	143	126
Bezrobocie	1 946	1 612	1339
Niepełnosprawność	1 285	1 230	1167
Długotrwała lub ciężka choroba	1 809	1 736	1686

Potrzeba ochrony macierzyństwa	242	218	269
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	641	513	230
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	47	38	48
Alkoholizm	219	184	184
Narkomania	17	13	18

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPS w Koszalinie za 2015r., s. 45

Najczęstszymi powodami korzystania klientów z pomocy społecznej w 2015 roku było ubóstwo i długotrwała choroba, kolejną grupą to bezrobocie i niepełnosprawność.

Z doświadczeń i obserwacji pracowników MOPS wynika, że problemem społecznym w Koszalinie staje się brak odpowiedzialności za zaciągane zobowiązania. Coraz więcej osób ubiega się o łatwo dostępne pożyczki, dokonuje zakupów ratalnych a następnie nie spłaca rat. Podobne zachowania obserwowane są wśród podopiecznych korzystających z zasobów lokalowych Gminy Miasto Koszalin. Osoby nie utożsamiają się z obowiązkiem opłacania czynszu z różnych powodów, przede wszystkim z poczucia bezkarności (szczególnie osoby, które otrzymały orzeczenie o eksmisji z prawem do lokalu socjalnego) oraz braku nawyków (dziedziczona bezradność i bierność społeczno-zawodowa).

Pomoc dla osób opuszczających zakłady karne

MOPS w Koszalinie udzielił pomocy 48 osobom po opuszczeniu zakładu karnego w formie:

- finansowej tj. zasiłków stałych, okresowych, celowych na zakup żywności, środków czystości, odzieży, obuwia, opału, oraz opłaty składki na ubezpieczenie zdrowotne – 50 świadczeń,
- pomocy w naturze tj. 1 gorącego posiłku w stołówce dla 10 osób,
- pracy socjalnej - 24 osoby.

Wszystkie osoby, które po opuszczeniu zakładu karnego zgłosiły się do MOPS-u w Koszalinie w sprawie udzielenia pomocy społecznej zostały poinformowane o możliwości skorzystania z pomocy specjalistycznej w formie konsultacji psychologicznych, pedagogicznych i informacji prawnych. Praca socjalna z ww. osobami polegała przede wszystkim na:

- motywowaniu do podjęcia działań zmierzających do poprawy sytuacji,
- mobilizacji i pomocy w kompletowaniu dokumentów niezbędnych do ubiegania się o orzeczenie stopnia niepełnosprawności – leczenie i starania o orzeczenie,
- kierowaniu do Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie,
- skierowaniu 17 osób do uzyskania pomocy żywnościowej w PCK,
- skierowaniu 6 osób do Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień „ANON”.¹⁶

Osoby opuszczające zakłady karne to osoby potencjalnie zagrożone bezdomnością, gdyż niejednokrotnie nie mogą wrócić do poprzedniego miejsca zamieszkania np. z powodu administracyjnego wymeldowania.

Z danych za IV kwartał 2015r. MOPS w Koszalinie wynika, że zmniejsza się liczba sprawców i doznających przemocy w rodzinie.

Tabela 12. Łączna liczba sprawców i doznających przemocy w Koszalinie.

kwartał roku 2015	I	II	III	IV	łącznie
Liczba sprawców przemocy w rodzinie	30	27	14	10	81
Liczba doznających przemocy w rodzinie	29	27	15	10	81

¹⁶ Sprawozdanie z działalności MOPS w Koszalinie za 2015r., s.52

Osoby doznające przemocy jak i sprawcy to osoby potencjalnie zagrożone bezdomnością. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, wprowadzony uchwałą nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014r.¹⁷, określa w działaniu 2.3.9. „Tworzenie warunków umożliwiający osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych” oraz wskaźniki do działania tj.:

- liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów etc.) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania,
- liczba mieszkań socjalnych przyznanych osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w pierwszej kolejności.

Wskazany termin realizacji to lata 2014 – 2020.

Tabela 13. Osoby usamodzielniane tzn. osoby opuszczające system pieczy zastępczej.

Tryb pieczy	powrót do rodzica biologicznego	własne gospodarstwo domowe	razem liczba osób usamodzielnianych
rodziny niezawodowe	1	4	5
rodzinne domy dziecka	0	3	3
rodziny spokrewnione	2	15	17
rodziny zawodowe	1	1	2
piecza instytucjonalna	1	5	6
Razem	5	28	33

Źródło: opracowanie własne

W roku 2015 usamodzielnili się 33 osoby, z czego:

- 17 osób z rodzin spokrewnionych, przy czym 15 osób założyło własne gospodarstwo domowe, 2 osoby powróciły do rodzica biologicznego,
- 5 osób z rodzin niezawodowych, przy czym 4 osoby założyły własne gospodarstwo domowe, 1 osoba powróciła do rodzica biologicznego.
- 2 osoby z rodziny zawodowej, z czego 1 osoba założyła własne gospodarstwo domowe, 1 osoba powróciła do rodzica biologicznego,
- 3 osoby z rodzinnych domów dziecka, wszystkie założyły własne gospodarstwa domowe,
- 6 osób z pieczy instytucjonalnej, z czego 5 osób założyło własne gospodarstwo domowe, 1 osoba powróciła do rodzica biologicznego.

W 2015 roku w grupie osób usamodzielnianych tj. opuszczających system pieczy zastępczej 27% usamodzielnianych jest zagrożonych bezdomnością, pozostałe 73% posiada zabezpieczenie w postaci lokali mieszkalnych. Rocznie średnio około 30% osób usamodzielnianych jest zagrożonych bezdomnością (nie posiada umowy najmu na lokal, nie ma możliwości powrotu do poprzedniego miejsca zamieszkania). W celu pozyskania lokalu mieszkalnego składają wnioski do Zarządu Budynków Mieszkalnych w Koszalinie. Do czasu otrzymania przydziału mieszkań otrzymują wsparcie w postaci pobytu w mieszkaniu chronionym. Przebywają również w internatach szkolnych, domach studenta lub na stacji.

Zgodnie z Uchwałą nr XXIX/510/01 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 2001r. w sprawie zasad

¹⁷ M.P. z 2014 r., poz. 445

wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Koszalina „...Pierwszeństwo zawarcia umowy najmu lokalu mieszkalnego na czas nieoznaczony przysługuje osobom, które opuściły całodobową placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub rodzinę zastępczą w związku z uzyskaniem pełnoletności i wystąpiły z wnioskiem o zawarcie umowy najmu nie później niż w terminie 2 lat od daty opuszczenia placówki lub rodziny zastępczej;...”

Informacja o sytuacji na rynku pracy w Koszalinie. Stan na 31 stycznia 2016r.

Z informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie wynika, że stopa bezrobocia w styczniu 2016r. wynosiła 9,4% zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Od grudnia 2015r. ma tendencję wzrostową o 0,8%. Ogółem w PUP zarejestrowanych jest 4535 mieszkańców Koszalina. Liczna jest grupa osób bezrobotnych zakwalifikowanych do III profilu.

Profilowanie osób bezrobotnych według Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie.

- **Profil pomocy I** to profil aktywności. Zakwalifikowane do niego osoby mają największe szanse na powrót na rynek pracy. W takich przypadkach działania Urzędu Pracy koncentrować się będą na pośrednictwie pracy, wyszukaniu i przedstawieniu ofert zatrudnienia. W uzasadnionych przypadkach prowadzone ma być także poradnictwo zawodowe.
- **Profil pomocy II**, obejmuje wsparcie osób, dla których przewidziane będą usługi i instrumenty rynku pracy, działania aktywizacyjne zlecone przez Urząd Pracy oraz inne formy pomocy z wyłączeniem Programu Aktywizacja i Integracja.
- **Profil pomocy III** przeznaczony będzie dla osób, które wymagają wszechstronnego, wielopłaszczyznowego wsparcia. Zostaną one objęte Programem Aktywizacja i Integracja, działaniami aktywizacyjnymi zleconymi przez Urząd Pracy, programami specjalnymi. W uzasadnionych przypadkach zastosowane może też być poradnictwo zawodowe.

Tabela 14. Bezrobotni z Koszalina i profile pomocy.

	Liczba bezrobotnych w Koszalinie
Ogółem	4535
Profil I	85
Profil II	2743
Profil III	1485
Profil nieustalony	222

Źródło: opracowanie Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie

Z ogólnej liczby 4535 bezrobotnych, liczba długotrwale bezrobotnych wyniosła 2509.

Zjawisko uzależnienia a zagrożenie bezdomnością.

Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień ANON oferuje m.in. diagnozę i leczenie uzależnień. Osoby uzależnione pozostające w czynnym nałogu są grupą społeczną istotnie zagrożoną bezdomnością. Tym samym Centrum ANON realizuje ważną misję związaną z zapobieganiem i przeciwdziałaniem bezdomności. Liczba osób uzależnionych leczonych w Centrum ANON w czwartym kwartale 2015 wyniosła 196. W tym liczba osób bezdomnych wyniosła 7. Liczba osób współuzależnionych uczestniczących w grupach terapeutycznych to 86.

Na zlecenie Gminy Miasta Koszalin ANON realizuje program wczesnej interwencji dla osób bezdomnych. Uczestnikami programu są osoby przebywające w schronisku dla bezdomnych Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Koszalińskie. Z programu w ostatnim kwartale

zeszłego roku korzystało 10 osób.

Przykładem i dowodem na ścisłą zależność problemu bezdomności i zagrożenia bezdomnością od uzależnienia są dysfunkcje zdecydowanej większości mieszkańców Domu Miłosierdzia w Koszalinie.

Tabela 15. Osoby, którym schronienia udzieliło Stowarzyszenie Dom Miłosierdzia w Koszalinie w IV kwartale 2015r.

Przyczyna sytuacji - dysfunkcja	Liczba osób przyjętych do Domu Miłosierdzia
Uzależnienia od alkoholu lub narkotyków	34
Patologiczna sytuacja w rodzinie (alkohol, narkotyki, przemoc)	7
Niezaradność życiowa (po opuszczeniu pieczy zastępczej)	5
Łącznie	46

Źródło: opracowanie Stowarzyszenie Dom Miłosierdzia

Z podanych danych Stowarzyszenia Dom Miłosierdzia w Koszalinie wynika, że na 46 osób, które nie miały gdzie mieszkać, 34 to osoby uzależnione od alkoholu lub narkotyków. Z 46 osób, które znalazły schronienie w Domu tylko 11 z nich to osoby, których ostatnim miejscem zamieszkania był Koszalin.

W Domu udzielane jest wsparcie osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością.

Tabela 16. Liczba kobiet i dzieci przebywających w koszalińskich placówkach Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej.

Liczba kobiet i dzieci przebywających w Centrum Kryzysowym w 2015 r.		
kwartał	Kobiety	Dzieci
I	10	7
II	9	7
III	12	14
IV	11	17
Liczba kobiet i dzieci przebywających w Domu Samotnej Matki w 2015 r.		
I	13	19
w tym z Koszalina	1	1
II	15	22
w tym z Koszalina	2	2
III	11	15
w tym z Koszalina	3	4
IV	9	12
w tym z Koszalina	5	5

Źródło: opracowanie Caritas Diecezja Koszalińsko-Kołobrzeska

Z danych tabeli wynika, że w Centrum Kryzysowym średnio w kwartale przebywa od 9 do 12 kobiet i od 7 do 17 dzieci, osób z Koszalina zagrożonych bezdomnością. Natomiast w Domu Samotnej Matki przebywa średnio w kwartale od 1 do 5 kobiet z Koszalina i od 1 do 5 dzieci tychże kobiet.

Dodatkowe grupy osób/rodzin zagrożonych bezdomnością

Z obserwacji i doświadczeń zawodowych pracowników instytucji miejskich oraz organizacji pozarządowych wynika, że w diagnozie uwzględnić należy dodatkowe – wyżej nieujęte – grupy osób występujące, jako zagrożone bezdomnością. Będą to:

1. rodziny niekorzystające z instytucjonalnego wsparcia w Koszalinie, pochodzące z innych –

najczęściej małych, okolicznych gmin, które poszukując szans zawodowych i mieszkaniowych osiedlają się na terenie Koszalina na stancjach. Rodziny te często dysfunkcyjne, pochodzące z takich samych dysfunkcyjnych rodzin macierzystych, nieradzące sobie z utrzymaniem stancji, wychowywaniem dzieci, własnym uzależnieniem lub chorobą, do pomocy instytucjonalnej trafiają dopiero w sytuacji kryzysowej (interwencja Policji, Sądu Rodzinnego itp.),

2. osoby będące w kryzysie psychicznym (ze zdiagnozowaną chorobą psychiczną lub bez diagnozy),
3. osoby z niepełnosprawnością intelektualną (bez opiekuna prawnego, najczęściej z lekkim lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności),
4. osoby starsze samotne, pozbawione wsparcia lokalnego środowiska oraz wsparcia środowiskowego.

Rodziny wymienione w punkcie 1 w przypadku nagłej utraty zatrudnienia i środków do życia najczęściej z dnia na dzień, w ciągu miesiąca itp. mogą stać się bezdomnymi przebywającymi na terenie Koszalina. Brak możliwości znalezienia tymczasowego mieszkania o niskich kosztach utrzymania jest dla tych rodzin barierą nie do pokonania. Rozwiązanie problemu stosowane w niektórych miastach w Polsce to hostele prowadzone przez organizację pozarządową. Hostele te są nisko kosztowe z dodatkową ofertą wsparcia (porady prawne, psychologiczne, praca socjalna itd.).

Natomiast środowiska wymienione w pkt 2, 3 i 4 stają się osobami zagrożonymi bezdomnością w momencie np. zaostrzenia przebiegu choroby, postępującej demencji, utraty osoby najbliższej (np. zgon rodzica opiekującego się dorosłą osobą z niepełnosprawnością intelektualną). Środowiska te również trafiają do pomocy instytucjonalnej w sytuacji interwencyjnej/kryzysowej. To osoby, które mogą funkcjonować w lokalu mieszkalnym przy udziale wsparcia zewnętrznego w ustalonym zakresie w zależności od występującego problemu. Brak tego rodzaju rozwiązań powoduje, iż ww. osoby stają się w efekcie bezdomnymi i trafiają do schroniska dla bezdomnych lub domów pomocy społecznej. Rozwiązania funkcjonujące w Polsce to tzw. mieszkania wspierane prowadzone przez organizacje pozarządowe.

Liczebność ww. problematycznych środowisk jest trudna do jednoznacznego zdiagnozowania.

Zasoby mieszkaniowe Gminy Miasto Koszalin.

Zgodnie z ewidencją prowadzoną przez Zarząd Budynków Mieszkalnych, na koniec grudnia 2015 roku Gmina Miasto Koszalin dysponowała 5503 lokalami, w tym 704 lokalami socjalnymi, których wskazanie wynika z niskich dochodów, a także na podstawie wyroku orzekającego eksmisję z dotychczas zajmowanego lokalu. Na terenie miasta Koszalin znajdują się całe budynki zakwalifikowane, jako socjalne, w tym przy ulicy Lechickiej 29, Lechickiej 31, Władysława Broniewskiego 4, Bohaterów Warszawy 38, Przemysłowej 4, 4 Marca 26. Dodatkowo lokale socjalne utworzone w budynkach komunalnych, najczęściej powstałe z uwagi na obniżony standard.

Na podstawie wieloletnich obserwacji, zauważalnym jest fakt, iż umiejscowienie wielu lokali socjalnych w jednym budynku, a tym samym tworzenie dużych skupisk mieszkańców lokali socjalnych, często jest powodem wielu utrudnień, wynikających z zakłócania regulaminu porządku domowego oraz łamania zasady współżycia społecznego. Jednakże z uwagi na ograniczone zasoby mieszkaniowe nie ma możliwości rozproszenia istniejących „skupisk”. W celu poprawy istniejącej sytuacji ZBM rozważa dalsze tworzenie pojedynczych lokali socjalnych w budynkach komunalnych. Ponadto rozważana jest możliwość wynajęcia lokali socjalnych od podmiotów zewnętrznych, które dysponują wolną powierzchnią mieszkalną. Do rozwiązania pozostaje kwestia rozliczenia płatności za wynajem z uwagi na fakt, iż stawka czynszu za lokale socjalne jest obniżona w stosunku

do stawki wolnorynkowej – w tym przypadku należy liczyć się z koniecznością dopłaty do czynszu z budżetu Gminy Miasta Koszalin.

6. Partnerzy i realizatorzy Programu

W Koszalinie działa wiele instytucji sektora publicznego oraz organizacji pozarządowych w zakresie profilaktyki problemu bezdomności, działań interwencyjnych oraz osłonowych i aktywizujących osoby bezdomne. Współpraca obejmuje następujące podmioty:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
2. Urząd Miejski,
3. Powiatowy Urząd Pracy,
4. Straż Miejska,
5. Policja,
6. Straż Ochrony Kolei,
7. Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień „ANON”,
8. Ośrodek Terapii i Opieki Nad Nietrzeźwymi,
9. Towarzystwo Pomocy im. Św Brata Alberta,
10. Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej,
11. Zarząd Budynków Mieszkalnych,
12. Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej
13. Spółdzielnie Mieszkaniowe,
14. Zespół Kuratorów Sądowych Sądu Rejonowego w Koszalinie,
15. Polski Czerwony Krzyż,
16. Polski Komitet Pomocy Społecznej.

Współpraca w/w podmiotów w kierunku wychodzenia i przeciwdziałania bezdomności jest niezbędna. Wyznaczanie wspólnych celów i planowanie działań jest gwarancją uzyskania oczekiwanych rezultatów.

7. Analiza zasobów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie i otoczenia

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie jest jednostką odpowiedzialną za wypełnianie zadań w zakresie pomocy społecznej MOPS. Jest jednostką budżetową, powołaną do realizacji zadań własnych gminy i powiatu oraz zadań zleconych miastu przez administrację rządową.

Zadania realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, to w szczególności:

1. zadania wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w tym:

- przyznawanie i wypłacanie świadczeń pieniężnych,
- przyznawanie świadczeń niepieniężnych,
- praca socjalna,
- prowadzenie i rozwijanie niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- wynagrodzenie za sprawowanie kurateli,
- rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb,
- przygotowywanie oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej,
- realizowanie programów społecznych,
- realizowanie zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym, zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę, zadań własnych powiatu, zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat,

2. zadania wynikające z innych ustaw, w tym:

- ustalanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych oraz wychowawczych,
- ustalanie i wypłacanie dodatków mieszkaniowych, zryczałtowanych dodatków energetycznych,
- prowadzenie zadań związanych z postępowaniem wobec dłużników alimentacyjnych oraz przyznawaniem świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- realizowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej,
- prowadzenie zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,
- wspieranie rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczych oraz organizacja rodzinnej pieczy zastępczej,
- wydawanie decyzji administracyjnych o prawie do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Jednym z efektów projektu „WEKTOR ZMIAN – Koszaliński Program Wspierania Wychodzenia z Bezdomności” było utworzenie w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Koszalinie Zespołu ds. Bezdomności, specjalizującego się we wspieraniu osób bezdomnych. Zespół gromadzi również dane dotyczące zjawiska bezdomności występującego na terenie Koszalina.

Osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością korzystają z pomocy w formie pieniężnej i niepieniężnej. Forma pieniężna to: zasiłek okresowy, zasiłki celowe, zasiłki stałe w ramach pomocy społecznej, a także świadczenia rodzinne (m.in. zasiłek pielęgnacyjny) i fundusz alimentacyjny. Pomoc przyznawana jest na podstawie decyzji administracyjnej.

W 2015 r. MOPS w Koszalinie przeznaczył **388.332,03 zł** dla osób bezdomnych na różnego rodzaju zasiłki (stałe, okresowe, celowe np. na częściowe pokrycie kosztów leków).

Na pomoc w formie niepieniężnej MOPS w Koszalinie przeznaczył w 2015r. kwotę **45.305,85 zł**. Nadto dotacja Gminy Miasto Koszalin do schronienia dla osób bezdomnych dla Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Koszalińskie w roku 2015 wyniosła **300.000,00 zł**.

Tabela 17. Wydatki MOPS w Koszalinie i UM w Koszalinie na pomoc dla osób bezdomnych w 2015r.

Rodzaj świadczenia	Wydatki na świadczenie (w zł)
Świadczenia pieniężne (MOPS)	388 332,03
Świadczenia niepieniężne (MOPS)	45 305,85
Dotacja na schronienie	300 000,00
Razem	733 637,88

Źródło: opracowanie własne

Forma niepieniężna wsparcia udzielanego przez MOPS to m.in.: jeden gorący posiłek dziennie, schronienie, składka na ubezpieczenie zdrowotne, potwierdzenie prawa do świadczeń opieki zdrowotnej, a także realizacja indywidualnych planów wychodzenia z bezdomności, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, informowanie o miejscach noclegowych i innych dostępnych w Koszalinie formach wsparcia, monitorowanie miejsc koczowania osób bezdomnych. Kolejne niepieniężne formy wsparcia dotyczące również osób zagrożonych bezdomnością to usługi opiekuńcze, pobyt w ośrodku wsparcia (np. środowiskowy dom samopomocy, centrum kryzysowe powyżej 3 miesięcy), praca socjalna, wsparcie asystenta rodziny, poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, pedagogiczne), udział w grupach terapeutycznych.

Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Koszalińskie

TPBA prowadzi Schronisko dla Osób Bezdomnych, w ramach którego funkcjonuje schronisko, noclegownia oraz ogrzewalnia. Placówka przyjmuje osoby bezdomne – kobiety i mężczyzn – z Koszalina w ramach umowy na dotację zadania w sprawie „Udzielania schronienia osobom bezdomnym przebywającym na terenie Gminy Miasta Koszalin oraz usług ukierunkowanych na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej, w latach 2016-2020”, dla których zabezpiecza 76 miejsc dla osób z ostatnim stałym miejscem zameldowania w Koszalinie. W placówce znajdują schronienie również osoby spoza Koszalina, których pobyt finansowany jest przez właściwe gminy.

Od roku 2015 w schronisku nie przebywają rodzice z dziećmi. Jest to wynik interdyscyplinarnej współpracy TPBA Koło Koszalińskie, MOPS-u, ZBM-u, kuratorów sądowych i innych. Celem przedstawicieli tychże instytucji jest zapobieganie kierowania do schroniska rodzin z dziećmi, a poszukiwanie i oferowanie innych, dostępnych rozwiązań.

Do schroniska trafiają osoby z zaburzeniami psychicznymi, a także osoby po pobycie w stacjonarnych placówkach opieki zdrowotnej (poruszających się przy pomocy balkonika, kul, z ranami otwartymi, pampersowane). Środowiska te wymagają szczególnych metod pracy, wsparcia psychiatrycznego i środowiskowego (osoby z zaburzeniami psychicznymi), okresowego wsparcia opiekuńczego i pielęgniarstwa, warunków do rekonwalescencji itp. (osoby po pobytach szpitalnych). Z powodów prawnych nie jest możliwe świadczenie usług opiekuńczych w schronisku.

TPBA Koło Koszalińskie oprócz działań wymienionych w umowie prowadzi:

- sezonowe akcje wspierające osoby bezdomne,
- aktywizację społeczną poprzez angażowanie w wolontarystyczne wspieranie innych potrzebujących oraz działania na rzecz społeczności schroniska,
- aktywizację zawodową poprzez prace społecznie użyteczne lub zatrudnienie w prowadzonej

- przez TPBA spółdzielni socjalnej,
- dzienną placówkę tzw. świetlicę dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością z ofertą wsparcia doradczego, terapeutycznego itp.,
- mieszkania treningowe – w ramach drabinkowego modelu wychodzenia z bezdomności.

Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej

Caritas prowadzi działania na rzecz osób zagrożonych bezdomnością tj.:

- prowadzi Dom Samotnej Matki „Dar Życia” dla 12 kobiet w okresie okołoporodowym oraz matek z dziećmi do lat 3, poprzez udzielenie schronienia, wsparcia terapeutycznego, pomocy żywnościowej, materialnej i psychologicznej. Dom przyjmuje kobiety również spoza Koszalina, a wobec stosunkowo krótkiego możliwego czasokresu przebywania w nim, problemem staje się dalsze funkcjonowanie tychże rodzin na rynku mieszkaniowym Koszalina (krótki okres zamieszkiwania, wielość dysfunkcji w tym nieporadność życiowa, brak wsparcia w rodzinie). Kolejnym problemem są również stosunkowo częste przypadki konieczności zabezpieczenia pieczy zastępczej dla dzieci mieszkank domów oraz rozstrzyganie właściwości miejscowej gminy zobowiązanej do zabezpieczenia miejsc a następnie ich finansowania.
- prowadzi Centrum Kryzysowe dla Kobiet i Kobiet z Dziećmi „Nadzieja” w tym ośrodek wsparcia w przypadku pobytów niezbędnych powyżej 3 miesięcy, dla kobiet z dziećmi będących osobami doświadczającymi przemocy domowej poprzez udzielenie schronienia, wsparcia terapeutycznego, pomocy żywnościowej, materialnej i psychologicznej.

Stowarzyszenie Dom Miłosierdzia

Dom udziela wsparcia osobom będącym w potrzebie/kryzysie, którego przyczyną może być m.in. nieporadność życiowa, bezdomność, choroba, konflikty, uzależnienia i przemoc w rodzinie. Wsparcie w postaci schronienia, posiłków, odzieży, kąpeli, prania połączone jest z ofertą specjalistyczną (lekarską, terapeutyczną, psychologiczną, prawną), ale też z zobowiązaniami wzajemnymi w postaci m.in. partycypacji w pracach na rzecz domu. Dom jest otwarty na różnego rodzaju środowiska, niezależnie od wieku i problemu z wyłączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi oraz z niepełnosprawnością intelektualną.

Polski Czerwony Krzyż

Główne cele i zadania:

- prowadzenie działalności charytatywnej,
- udzielanie pomocy osobom bezrobotnym, bezdomnym, matkom samotnie wychowującym dzieci, rodzinom wielodzietnym, osobom niepełnosprawnym, rencistom i emerytom,
- udzielanie pomocy w formie żywnościowej, wyposażeniu dzieci w przybory szkolne, dystrybucji odzieży osobom najbardziej potrzebującym oraz dystrybucji sprzętu rehabilitacyjnego osobom niepełnosprawnym,
- realizacja Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020,
- ratownictwo medyczne,
- pozyskiwanie i wydawanie podopiecznym odzieży używanej,¹⁸

¹⁸ Na podstawie <http://www.pck.pl> z dn. 18.05.2016 r.

Polski Komitet Pomocy Społecznej

PKPS prowadzi:

- wydawanie żywności w ramach realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020,
- wydawanie posiłków w okresie od listopada do marca,
- działania na rzecz potrzebujących, w tym rodzin i dzieci z ukierunkowaniem na zaspokajanie potrzeb życiowych poprzez zapewnienie pomocy żywnościowej i materialnej.

Zarząd Budynków Mieszkalnych

Przedmiot działania ZBM¹⁹:

- Gospodarowanie i zarządzanie (administrowanie) nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy Miasta Koszalin,
- Współpraca z zarządcami nieruchomości, w których Gmina Miasto Koszalin jest współwłaścicielem,
- Planowanie, zlecanie i nadzorowanie remontów oraz robót remontowo-konserwacyjnych, napraw bieżących, robót konserwacyjnych i adaptacyjnych nieruchomości stanowiących własność Gminy Miasta Koszalin,
- Zawieranie umów o najem, dzierżawę lokali mieszkalnych, użytkowych i nieruchomości gruntowych niezabudowanych,
- Prowadzenie rozliczeń finansowych, w tym windykacja należności z tytułu najmu lokali mieszkalnych i użytkowych,
- Prowadzenie spraw związanych z: opracowywaniem wniosków o przydział lokali mieszkalnych i socjalnych, opracowywaniem - po zasięgnięciu opinii społecznej komisji mieszkaniowej - rocznego wykazu osób zakwalifikowanych do zawarcia umowy najmu, przekwaterowaniem osób z budynków i lokali przeznaczonych do remontu, rozbiórki, zamianą mieszkań, eksmisjami.

Powiatowy Urząd Pracy

PUP wykonuje zadania samorządu powiatowego, do których należy m.in.²⁰:

- opracowanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy stanowiącego część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, o której mowa w odrębnych przepisach;
- udzielanie informacji o możliwościach i zakresie pomocy określonej w ustawie;
- udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy;
- rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy;
- inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy;
- inicjowanie, organizowanie i finansowanie szkoleń i przygotowania zawodowego dorosłych;
- opracowywanie analiz i sprawozdań, w tym prowadzenie monitoringu zawodów

¹⁹ Na podstawie <http://www.zbm.koszalin.pl/index.php/article/4> z dn. 18.05.2016r.

²⁰ Na podstawie http://pup.koszalin.ibip.pl/public/popup.php?id_menu_item=45114 z dn. 18.05.2016r.

deficytowych i nadwyżkowych, oraz dokonywanie ocen dotyczących rynku pracy na potrzeby powiatowej rady zatrudnienia oraz organów zatrudnienia;

- współpraca z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, stażach, organizacji robót publicznych oraz zatrudnienia socjalnego na podstawie odrębnych przepisów;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia;
- organizacja i realizowanie programów specjalnych.

Komenda Miejska Policji

Do podstawowych zadań Policji należą m.in.²¹:

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;

Policja prowadzi działania prewencyjne, akcje sezonowe np. poprzez rozpoznawanie miejsc koczowania bezdomnych, a także legitymowanie i kierowanie do schronisk.

Straż Miejska

Straż wykonuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego. Do zadań straży należy m.in.²²:

- ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych;
- czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego – w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym;
- współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń;
- doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób.

SM prowadzi akcje sezonowe, patroluje miejsca koczowania osób bezdomnych, nadzoruje dworzec PKP i PKS, współpracuje w tym zakresie ze Służbą Ochrony Kolei.

Straż Ochrony Kolei

Do zadań straży ochrony kolei należy²³:

- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych;

²¹Na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1997r. o policji

²²Na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o strażach gminnych

²³<http://www.arslege.pl/zadania-i-uprawnienia-strazy-ochrony-kolei/k494/a41072/> z dn.18.05.2016 r.

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych.

Niepubliczny Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej ANON

Ośrodek terapii prowadzi treningi psychologiczne i psychoterapeutyczne, leczy uzależnienia, udziela porad, informacji, edukuje.

Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej

Do podstawowych zadań Służby Więziennej należy m.in.²⁴:

- prowadzenie oddziaływań penitencjarnych i resocjalizacyjnych wobec osób skazanych na karę pozbawienia wolności, przede wszystkim przez organizowanie pracy sprzyjającej zdobywaniu kwalifikacji zawodowych, nauczania, zajęć kulturalno-oświatowych, zajęć z zakresu kultury fizycznej i sportu oraz specjalistycznych oddziaływań terapeutycznych;
- wykonywanie tymczasowego aresztowania w sposób zabezpieczający prawidłowy tok postępowania karnego o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
- ochrona społeczeństwa przed sprawcami przestępstw lub przestępstw skarbowych osadzonymi w zakładach karnych i aresztach śledczych;
- wykonywanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tymczasowego aresztowania oraz kar pozbawienia wolności i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności jeżeli mają być wykonywane w zakładach karnych i aresztach śledczych i jeżeli wynikają z realizacji orzeczenia wydanego przez właściwy organ.

²⁴ Na podstawie ustawy z dnia 9 kwietnia 2010r. o Służbie Więziennej

8. Wnioski z diagnozy i analizy.

W celu opracowania „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020” dokonano analizy SWOT. Analiza pozwoliła na wyodrębnienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń celem wyznaczenia kierunków działań na perspektywę programową w latach 2016-2020.

Tabela 18. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Niski odsetek kobiet wśród osób bezdomnych- [3] Brak dzieci wśród osób bezdomnych- [5] Stosowanie modelu drabinkowego w pracy z osobą bezdomną - [5] Wspólne działania interwencyjne SM, KMP, MOPS-u - [4] Różnorodna oferta pomocy dla osób uzależnionych – [4] Zmniejszająca się liczba podopiecznych koszalińskiej pomocy społecznej – [5] Zmniejszająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa – [5] Wykwalifikowana i doświadczona kadra – [5] Funkcjonowanie Zespołu ds. Bezdomności MOPS Koszalin – [4] Zmniejszający się poziom bezrobocia w Koszalinie - [4]	Znaczna liczba interwencji SM i KMP z udziałem osób bezdomnych - [3] Wysoki udział liczby lokali zadłużonych (niezależnie od wartości długu) w ogólnej liczbie lokali w Koszalinie – [4], Niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych w zasobach mieszkaniowych – [5] Tworzenie skupisk (osiedli bloków socjalnych) środowisk wykluczonych – [5] Wysoki odsetek liczby zadłużonych mieszkań ZBM – [5] znaczący odsetek populacji mieszkańców Koszalina dotkniętych problemem niedostatku – [5] alkoholizm i towarzysząca mu niechęć do poddawania się leczeniu – [4] Zjawisko biedy i wyuczonej bezradności – [5] brak odpowiedniej infrastruktury (w tym m.in. mieszkań wspieranych, treningowych, hosteli itp.) – [4] Niedostateczne wykorzystanie możliwości sektora ekonomii społecznej – [5]
RAZEM: (+) 44	RAZEM: (-) 45
SZANSE	ZAGROŻENIA
Zabezpieczenie miejsc dla osób w kobiet z dziećmi w kryzysie w tym po przemoc – [5] Stosunkowo niski udział osób bezdomnych wśród osób korzystających z pomocy społecznej – [4]. Współpraca międzyresortowa instytucji i organizacji działających na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością – [5] Szerokie spektrum bezpośrednich działań wspierających organizacji m.in. Caritas, TPBA, PCK, PKPS, Domu Miłosierdzia - [4] Oferta programu oddłużeniowego - [4] Tendencja spadkowa liczby lokali zadłużonych w Koszalinie – [3] Nowa perspektywa finansowa w Unii Europejskiej – [5] Rosnące nakłady na programy w obszarze ekonomii społecznej – [4]	Wysoki odsetek wśród osób bezdomnych osób długotrwale bezdomnych, uzależnionych, chorych, niepełnosprawnych z wykształceniem podstawowym, powyżej 50 r.ż. – [4] Wieloprzyczynowość bezdomności - [3] Napływ do Miasta Koszalin bezdomnych z innych gmin, w tym kobiet z dziećmi - [5] Ryzyko niepełnego wykorzystania środków europejskich na politykę społeczną związane z brakiem środków na wkład własny oraz wygórowane wskaźniki do osiągnięcia – [4] Niebezpieczeństwo niewłaściwego zdiagnozowania problemu zagrożenia bezdomnością z uwagi na zróżnicowane i rozproszone źródła informacji oraz niepełne dane, uniemożliwiające ich porównanie – [4] Brak możliwości kompleksowego zidentyfikowania miejsc przebywania bezdomnych w miejscach Niemieszkalnych - [3] Problem bezdomności – [2] Trwałe uzależnienie najuboższych od systemu pomocy społecznej – [5]

RAZEM (+) 34	RAZEM (-) 30

9. Cele, działania, wskaźniki realizacji Programu

Cele i działania programu wpisują się w zapisy:

- Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020:
 - ✓ cel operacyjny 3: „Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko”, działanie III.1. „Zwiększenie uczestnictwa w życiu publicznym i zawodowym jednostek i rodzin zagrożonych marginalizowaniem społecznym poprzez system aktywnej integracji”
 - ✓ cel operacyjny 4: „Zapobieganie niepewności mieszkaniowej”, działanie V.2 „Zintegrowane działania na rzecz zapobiegania utraty mieszkania, zadłużeniom czynszowym, eksmisjom i bezdomności.”, działanie V.4 „Rozwiązywanie problemu bezdomności”.
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020:
 - ✓ cel strategiczny 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu”, cel kierunkowy 6.6 „Przeciwdziałanie ubóstwu i procesom marginalizacji społecznej”;
- Strategia Rozwoju Koszalina do roku 2020:
 - ✓ cel strategiczny nr 3 „Przyjazna przestrzeń miejska”, cel operacyjny nr 3.3 „Rozwijanie działań społecznych”;
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina na lata 2016 -2020:
 - ✓ cel strategiczny „Wsparcie rodzin oraz osób z grup ekonomicznie i socjalnie najsłabszych”, cel operacyjny 1: „Rozbudowa zintegrowanego systemu przeciwdziałania bezdomności”, działanie „Opracowanie „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016 - 2020”

Program koresponduje z „Miejskim Programem Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018”.

Cel główny.

Ograniczenie zjawiska bezdomności i zagrożenia bezdomnością na terenie Gminy Miasta Koszalin w latach 2016 – 2020.

Cele szczegółowe.

W obszarze działań profilaktycznych:

- Diagnoza zjawiska zagrożenia bezdomnością.
- Doskonalenie systemu działań zapobiegających bezdomności.
- Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej.
- Ograniczanie zagrożeń społecznych.
- Zapewnienie wsparcia osobom zagrożonym bezdomnością.

W obszarze działań osłonowych:

- Zapobieganie pogłębianiu się zjawiskom bezdomności i zagrożenia bezdomnością, w tym zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego

W obszarze aktywizującym:

- Zapobieganie lub minimalizacja skutków wykluczenia społecznego. Reintegracja społeczna
- Aktywizacja i motywacja w oparciu o różnorodne formy wsparcia w tym indywidualne.
- Zapobieganie utrwalaniu się zjawiska bezdomności.
- Aktywizacja i reintegracja zawodowa.

Działania:

1. W obszarze profilaktyki:

- Monitorowanie zjawiska zagrożenia bezdomnością na terenie Koszalina.
- Badania ankietowe.
- Edukacja przedstawicieli instytucji na temat zjawiska zagrożenia bezdomnością.
- Wypracowanie i wprowadzenie odpowiednich standardów i metod pracy z osobami i rodzinami zagrożonymi bezdomnością.
- Motywowanie osób i rodzin zagrożonych bezdomnością do współpracy z instytucjami oferującymi wsparcie.
- Uaktywnienie społeczności lokalnej
- Informacja o możliwościach uzyskania wsparcia.
- Działania umożliwiające spłatę zadłużenia za czynsz osobom zagrożonym bezdomnością.
- Pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych.
- Pomoc w leczeniu uzależnień.
- Pomoc prawna.

2. W obszarze osłonowym:

- Udostępnianie lokali z przeznaczeniem na m.in. mieszkania treningowe/wspierane dla osób i rodzin bezdomnych.
- Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków socjalnych, w tym finansowych, mieszkaniowych.
- Udzielanie wsparcia w postaci schronienia, posiłku, odzieży, środków higienicznych.
- Zapewnianie osobom bezdomnym opieki zdrowotnej.
- Monitoring osób bezdomnych przebywających w miejscach Niemieszkalnych.

3. W obszarze aktywizacji:

- Wsparcie asystenta osoby bezdomnej. Streetworking.
- Pozyskiwanie środków zewnętrznych na programy aktywizujące.
- Prowadzenie pracy z osobami bezdomnymi w oparciu o indywidualne programy wychodzenia z bezdomności oraz kontrakty socjalne
- Prowadzenie pracy z osobami zagrożonymi bezdomnością w oparciu o kontrakt socjalny.
- Włączanie osób bezdomnych do działań społecznych poprzez m.in. uczestniczenie w zajęciach świetlicy TPBA oraz wolontariat osób bezdomnych.
- Pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych m.in. poprzez udzielanie wsparcia asystenta rodziny.
- Poradnictwo z zakresu właściwego gospodarowania budżetem.

- Mobilizowanie do redukcji zadłużenia celem uniknięcia eksmisji.
- Prowadzenie współpracy ze spółdzielniami mieszkaniowymi/wspólnotami oraz ZBM w celu wytypowania rodzin/osób zagrożonych bezdomnością
- Motywowanie do zmiany oraz rozwój społecznych kompetencji poprzez m.in. korektę nawyków, rozwój umiejętności, zainteresowań, budowanie systemu wsparcia (rodzina, otoczenie sąsiedzkie, inne).
- Działania zmierzające do likwidacji miejsc niemieszkalnych oraz dyscyplinowania właścicieli budynków do zabezpieczenia ich przed osobami bezdomnymi.
- Pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia oraz stosowanie zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych.

Tabela 19. Cele, działania i wskaźniki.

Lp.	Obszary wsparcia/ cele szczegółowe/ działania/ wskaźniki/ instytucje					
1	Obszar działań profilaktycznych			Działania	Wskaźniki	Instytucje odpowiedzialne za osiągnięcie wskaźników
	cele szczegółowe	1	Diagnoza zjawiska zagrożenia bezdomnością	Monitorowanie zjawiska zagrożenia bezdomnością na terenie Koszalina.	Liczba lokali zadłużonych powyżej 3 i 12 miesięcy, Liczba wyroków eksmisyjnych. Liczba orzeczonych sądowo eksmisji z prawem do lokalu i bez prawa do lokalu, liczba wykonanych wyroków z prawem i bez prawa do lokalu socjalnego. Liczba prowadzonych niebieskich kart. Liczba osób korzystających z PS z tytułu ubóstwa. Liczba osób opuszczających ZK bez możliwości powrotu do poprzedniego m. zamieszkania lub innego. Liczba osób opuszczających system pieczy zastępczej bez możliwości powrotu do p. miejsca zamieszkania, Liczba osób opuszczających DSM, CK, Liczba osób zarejestrowanych w poradni ANON (uzależnione i współuzależnione).	ZBM, MOPS, OISW, Caritas, ANON, TPBA, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe
				Badania ankietowe populacji osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością	Wyniki badań	MOPS, organizacje pozarządowe, KMP, SM, szkoła wyższa
		2	Doskonalenie systemu działań zapobiegających bezdomności.	Edukacja przedstawicieli instytucji na temat zjawiska zagrożenia bezdomnością.	Liczba spotkań edukacyjnych z przedstawicielami instytucji, Liczba konferencji o zjawisku bezdomności w Koszalinie.	MOPS
		3	Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej.	Wypracowanie i wprowadzenie odpowiednich standardów i metod pracy z osobami i rodzinami zagrożonymi bezdomnością.	Zatwierdzenie dokumentu.	MOPS

				Motywowanie osób i rodzin zagrożonych bezdomnością do współpracy z instytucjami oferującymi wsparcie.	Liczba osób, które uczestniczyły w spotkaniach motywacyjnych Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Liczba osób, które zostały zobowiązane sędawnie do podjęcia leczenia uzależnień w ANON. Liczba kontraktów socjalnych sporządzonych z osobami zagrożonymi bezdomnością	MKRPA, ANON, MOPS
		4	Ograniczanie zagrożeń społecznych.	Uaktywnienie społeczności lokalnej	Liczba zgłoszeń dot. osób wymagających wsparcia.	MOPS
				Informacja o możliwościach uzyskania wsparcia.	Liczba udostępnionych ulotek, broszur, plakatów informacyjnych	TPBA, Caritas, MOPS, ANON
		5	Zapewnienie wsparcia osobom zagrożonym bezdomnością.	Działania umożliwiające spłatę zadłużenia za czynsz osobom zagrożonym bezdomnością.	Liczba osób korzystających ze świadczeń finansowych z pomocy społecznej, dodatków mieszkaniowych, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, dodatków energetycznych; Liczba osób korzystających z programu oddłużania (raty, odpracowania, umorzenia)	MOPS, ZBM
				Pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych	Liczba osób korzystających z pomocy psychologicznej w tym dla dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym. Liczba osób korzystających z programu korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc. Liczba osób korzystających z programu terapeutycznego dla osób doświadczających przemocy. Liczba osób korzystających ze wsparcia grupy terapeutycznej dla rodzin. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny,	MOPS, ANON
				Pomoc w leczeniu uzależnień.	Liczba osób uczestniczących w programach leczenia uzależnień	ANON

				Pomoc prawna.	Liczba udzielonych porad prawnych	UM, organizacje pozarządowe
2	Obszar działań ostonowych			Działania	Wskaźniki	Instytucje odpowiedzialne za osiągnięcie wskaźników
	cele szczegółowe	1	Zapobieganie pogłębianiu się zjawiskom bezdomności i zagrożenia bezdomnością, w tym zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego	Udostępnianie lokali z przeznaczeniem na m.in. mieszkania treningowe dla osób i rodzin bezdomnych/zagrożonych bezdomnością.	Liczba lokali treningowych/wspieranych, chronionych. Liczba rodzin/osób przyjętych do mieszkania treningowego, wspieranego, chronionego itp., Liczba osób opuszczających ww. mieszkanie w tym powracających do schroniska. Liczba osób bezdomnych (podopiecznych TPBA), które otrzymały lokal socjalny lub docelowy.	ZBM, TPBA, MOPS, organizacje pozarządowe
				Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków socjalnych, w tym finansowych, mieszkaniowych.	Liczba zamian mieszkania w tym ze spłatą zadłużenia. Liczba przyznanych świadczeń na usamodzielnienie i zagospodarowanie. Liczba świadczeń dla bezrobotnych. Liczba osób z prawem do zasiłku dla bezrobotnych. Liczba osób przebywających w Centrum Kryzysowym i Domu Samotnej Matki. Liczba osób przebywających w miejscach niemieszkalnych. Liczba przyznanych lokali mieszkalnych dla osób bezdomnych przebywających w miejscach niemieszkalnych.. Liczba osób bezdomnych, które uzyskały (zasiłek stały, rentę, emeryturę).	SOK, ZBM, MOPS, Caritas, SM, TPBA, PUP, OTION, ANON, SM

					i schroniska w podziale na kobiety i mężczyzn). Liczba osób przyjętych do ogrzewalni (Punkt Interwencji Kryzysowej-PIK)) z podziałem na kobiety i mężczyzn. Liczba interwencji w stosunku do osób bezdomnych (informacje o możliwości uzyskania pomocy).	
				Udzielanie wsparcia w postaci schronienia, posiłku, odzieży, środków higienicznych.	Liczba osób bezdomnych , w tym mieszkańców Koszalina, przebywających w ośrodkach wsparcia. Liczba wydanych posiłków. Liczba osób, która skorzystała z żywności, odzieży i środków higienicznych.	MOPS, Caritas, TPBA, PCK, PKPS
				Zapewnianie osobom bezdomnym opieki zdrowotnej.	Liczba bezdomnych korzystających z opieki zdrowotnej. Liczba osób korzystających z pomocy lekarskiej z podziałem na kobiety i mężczyzn. Liczba osób zarejestrowanych jako osoby bez bezrobotne. Liczba osób korzystająca z zakupu leków.	TPBA, MOPS, PUP, Caritas, TPBA
				Monitoring osób bezdomnych przebywających w miejscach Niemieszkalnych	Liczba miejsc Niemieszkalnych. Liczba osób bezdomnych w miejscach Niemieszkalnych.	SM
3	Obszar działań aktywizujących			Działania	Wskaźniki	Instytucje odpowiedzialne za osiągnięcie wskaźników
	cele szczegółowe	1	Zapobieganie lub minimalizacja skutków wykluczenia społecznego. Reintegracja społeczna	Wsparcie asystenta osoby bezdomnej. Streetworking.	Liczba osób korzystających ze wsparcia asystenta osoby bezdomnej. Liczba osób bezdomnych monitorowanych przez streetworkera. Liczba kontaktów streetworkera z osobami bezdomnymi, Liczba osób bezdomnych, które dokonały pozytywnej zmiany, w wyniku pracy streetworkera.	TPBA,

cele szczegółowe			Pozyskiwanie środków zewnętrznych na programy aktywizujące.	Liczba bezdomnych i zagrożonych bezdomnością biorących udział w szkoleniach, kursach i programach na rzecz zapobiegania wykluczeniu.	MOPS, TPBA
			Prowadzenie pracy z osobami bezdomnymi w oparciu o indywidualne programy wychodzenia z bezdomności oraz kontrakty socjalne	Liczba bezdomnych objętych pracą socjalną. Liczba zawartych i zrealizowanych Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności. Liczba zawartych i zrealizowanych kontraktów z osobą bezdomną.	MOPS, TPBA
			Prowadzenie pracy z osobami zagrożonymi bezdomnością w oparciu o kontrakt socjalny.	Liczba osób zagrożonych bezdomnością objętych pracą socjalną. Liczba zawartych i zrealizowanych kontraktów socjalnych.	MOPS
	2	Aktywizacja i motywacja w oparciu o różnorodne formy wsparcia w tym indywidualne.	Włączanie osób bezdomnych do działań społecznych poprzez m.in. uczestniczenie w zajęciach świetlicy TPBA oraz wolontariat osób bezdomnych	Liczba osób korzystających ze świetlicy. Liczba osób bezdomnych uczestniczących w działaniach wolontarystycznych	TPBA
			Pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych m.in. poprzez udzielanie wsparcia asystenta rodziny.	Liczba osób korzystających ze wsparcia asystenta rodziny.	MOPS
			Poradnictwo z zakresu właściwego gospodarowania budżetem.	Liczba osób korzystających z poradnictwa z zakresu właściwego gospodarowania budżetem.	MOPS, organizacje pozarządowe
			Mobilizowanie do redukcji zadłużenia celem uniknięcia eksmisji.	Liczba osób, które podjęły działania w zakresie redukcji zadłużenia celem uniknięcia eksmisji.	ZBM

		Prowadzenie współpracy ze spółdzielniami mieszkaniowymi/wspólnotami oraz ZBM w celu wytypowania rodzin/osób zagrożonych bezdomnością	Liczba osób, które podjęły współpracę z instytucją w kierunku wyjścia z sytuacji zagrożenia bezdomnością.	MOPS	
		Motywowanie do zmiany oraz rozwój społecznych kompetencji poprzez m.in. korektę nawyków, rozwój umiejętności, zainteresowań, budowanie systemu wsparcia (rodzina, otoczenie sąsiedzkie, inne		MOPS	
	3	Zapobieganie utrwalania się zjawiska bezdomności.	Działania zmierzające do likwidacji miejsc niemieszkalnych oraz dyscyplinowania właścicieli budynków do zabezpieczenia ich przed osobami bezdomnymi.	Liczba podjętych czynności wobec właścicieli/zarządców nieruchomości	SM
	4	Aktywizacja i reintegracja zawodowa	Pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia oraz stosowanie zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych	Liczba osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych, Liczba osób bezrobotnych skierowanych do aktywnych form rynku pracy (np. staże, szkolenia itp.). Liczba osób bezrobotnych biorąca udział : w programach (Program Aktywizacja i Integracja, programy specjalne), w szkoleniach z zakresu umiejętności aktywnego poszukiwania pracy. Liczba osób bezrobotnych i poszukujących pracy, które skorzystały z usług doradztwa zawodowego.	MOPS, TPBA, PUP, organizacje pozarządowe

10. Źródła finansowania Programu

Podstawowe źródła finansowania działań wskazanych w ramach realizacji Programu stanowią:

- środki finansowe samorządowe;
- środki finansowe pozyskane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (UE), w szczególności: z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR);
- sponsorzy;
- udział własny beneficjentów;
- inne.²⁵

²⁵ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020, str. 108

11. System wdrażania i monitorowania Programu

„Miejski Program Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020” stanowi program operacyjny służący realizacji działań i wskaźników zawartych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020”.

Aby „Miejski Program Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020” mógł być uznany za skuteczny, winien być logistycznie wdrażany w otoczenie.

Szczególnie istotny jest wcześniejszy podział prac, z uwzględnieniem wyznaczenia podmiotu na miejsce Koordynatora, który będzie pracował nad komunikacją i motywacją. W celu wdrażania i monitorowania Programu powołany zostanie Zespół do Spraw Wdrażania i Monitoringu „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020”.

Podstawowe założenia:

1. Organem nadzorującym realizację Programu będzie Gmina Miasto Koszalin;
2. Koordynatorem Programu będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koszalinie, który przy współpracy z Zespołem do Spraw Wdrażania i Monitoringu „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020”, będzie przedkładał coroczną informację z realizacji poszczególnych celów z rozbiciem na działania i osiągnięte wskaźniki.

Do zadań Zespołu należeć będzie:

- a. wyznaczenie przewodniczącego Programu;
- b. dokonywanie raz w roku oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników, w oparciu o sporządzane przez liderów karty monitorowania;
- c. wypracowanie opinii i wniosków do rocznych sprawozdań z realizacji Programu;
- d. przedstawianie Prezydentowi Miasta i Radzie Miejskiej raz w roku informacji i oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów i działań.

Do zadań liderów należeć będzie także monitoring działań realizowanych w ramach poszczególnych instytucji/organizacji, a także przygotowywanie na kartach monitorowania corocznego sprawozdania w formie tabelarycznej oraz opisowej i przedkładanie do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koszalinie wersji papierowej oraz elektronicznej, w terminie do końca pierwszego kwartału, po wskazanym okresie sprawozdawczym.

Zespół do Spraw Wdrażania i Monitoringu „Miejskiego Programu Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020” będzie zbierał się przynajmniej raz w roku, celem oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników. Po każdym posiedzeniu przewodniczący Zespołu sporządzać będzie protokół zawierający wnioski dotyczące dalszego wdrażania Programu.

Wdrażanie Programu będzie polegało na realizacji sformułowanych w nim celów strategicznych, operacyjnych, a także działań i wskaźników. Istotnym elementem procesu wdrażania jest jego upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych jego elementów, jak również zabezpieczenie jego realizacji pod względem finansowym, w tym także pozyskiwanie zewnętrznego wsparcia finansowego.

Monitoring realizacji założeń Programu prowadzony będzie z wykorzystaniem analizy wskaźników przypisanych do celów operacyjnych, składającej się z kilku etapów, takich jak: zbieranie danych i informacji, analiza danych, przygotowanie informacji z realizacji Programu. Analiza wskaźnikowa prowadzona będzie corocznie. Zakres czasowy analizy obejmował będzie zmiany w stosunku do roku bazowego (2015 roku, jeżeli możliwe będzie pozyskanie danych) i roku ostatniego badania (dynamika).

12. Spis tabel

Tabela 1. Osoby bezdomne objęte pomocą MOPS w Koszalinie w IV kwartale 2015r. - podział ze względu na wiek.	9
Tabela 2. Osoby bezdomne objęte pomocą MOPS w Koszalinie w IV kwartale 2015r. - podział ze względu na płeć i wykształcenie.....	10
Tabela 3. Najczęstsze przyczyny bezdomności	11
Tabela 4. Osoby bezdomne objęte pomocą MOPS w Koszalinie w IV kwartale 2015r. - podział z uwzględnieniem wybranych dysfunkcji.....	12
Tabela 5. Schronienie w placówkach TPBA Koło Koszalińskie	14
Tabela 6. Liczba osób bezdomnych korzystających z placówki TPBA Koło Koszalińskie w grudniu 2015r.....	14
Tabela 7. Osoby bezdomne w miejscach niemieszkalnych	15
Tabela 8. Liczba interwencji służb miejskich wobec osób bezdomnych	15
Tabela 9. Sytuacja mieszkaniowa na rynku koszalińskim w latach 2013 - 2015r	17
Tabela 10. Środowiska korzystające z pomocy społecznej z tytułu ustawy o pomocy społecznej w latach 2013-2015.....	18
Tabela 11. Najczęściej występujące powody trudnej sytuacji życiowej rodzin klientów systemu pomocy społecznej w latach 2013 – 2015	18
Tabela 12. Łączna liczba sprawców i doznających przemocy w Koszalinie	19
Tabela 13. Osoby usamodzielniane tzn. osoby opuszczające system pieczy zastępczej.....	20
Tabela 14. Bezrobotni z Koszalina i profile pomocy	21
Tabela 15. Osoby, którym schronienia udzieliło Stowarzyszenie Dom Miłosierdzia w Koszalinie w IV kwartale 2015r.	22
Tabela 16. Liczba kobiet i dzieci przebywających w koszalińskich placówkach Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej.....	22
Tabela 17. Wydatki MOPS w Koszalinie i UM w Koszalinie na pomoc dla osób bezdomnych w 2015r.....	26
Tabela 18. Analiza SWOT	31
Tabela 19. Cele, działania i wskaźniki	35